

Реферат на тему: "Творчий і життєвий шлях Арона Копштейна"

Арон Копштейн

Реферат

на тему:

Творчий і життєвий шлях

Арона Копштейна

Талант — категорія вічна.

Талановиті художники (поети, актори, композитори, прозаїки, маляри, режисери тощо) з'являлися й будуть з'являтися попри будь-які соціокультурні складнощі й негаразди, незважаючи на різні несприятливі чи негативні суспільні обставини й духовно-психологічні тенденції.

Цьому не завадять ані тиск на особистість, ані обмеження мистецької свободи, ані адміністративно-директивне керівництво художнім процесом, ані війни, руйнації, репресії тощо.

Втім, абсолютно несприятливих умов для розвитку мистецтва не буває. Не існує їх і для художньої літератури, інакше б її розвій припинився.

Літературна динаміка — явище складне, суперечливе, з піднесеннями й спадами, з форсованими й уповільненими етапами, з ренесансними й "штильовими" періодами, зі своїми культовими постатями, концептуальними лідерами, художніми ватажками й без них. Але це явище невпинне.

Рух образно-художньої думки (можливо, не завжди оригінальної), художньої форми (можливо, не завжди самобутньої), стилю (можливо, не завжди новаторського) тривав і триває постійно. А це — момент безперервності — вже є важливим свідченням якщо не зовнішньо вираженого, то внутрішнього (іманентного), пошукового розвитку літератури.

Пошуковість розвою не завжди буває художньо плідною, не завжди буває пов'язаною з появою визначних або етапних творів, явищ, але без неї (пошуковості) є неможливим шлях до піднесення національного мистецтва.

Українська художня культура переживала різні об'єктивні періоди свого розвитку — сприятливі та навпаки. Проте навіть за найбільш трагічних соціодуховних умов у ній з'являлися яскраві поети, прозаїки, драматурги.

Тому що талант — це категорія вічна, хоча й не часто буває позаісторичною.

Одним із найскладніших періодів для української літератури стали 30-ті роки ХХ століття. Проте і в цей час національне художнє слово певним чином розвивалося, і у цей період формувалися й працювали талановиті митці.

Серед них був і поет Арон Копштейн.

Арон Йосипович Копштейн народився за старим стилем 5 березня, за новим — 18

березня 1915 року в м.Очакові Херсонської губернії (зараз — територія Миколаївської області). Його батько був шкільним учителем.

Незабаром, коли Арону "виповнився один місяць, його родина переїхала до Херсона" (1, 3). Сім'я була дружною і досить великою: батьки виховували п'ятеро дітей.

Період війн та катаклізмів жорстоко відбився на дитинстві А.Копштейна. Рано, у п'ять років, залишившись без батьків, він став безпритульним, пізніше виховувався в дитячому будинку Херсона і у Будах, що неподалік від Харкова, звідкіля знову повертається у Таврійський край.

З підліткових років Арон розпочав "доросле" життя: закінчив ремісниче училище, працював на заводі ім. Петровського — учнем токаря, після того гартівником у ремонтно-інструментальному цеху, співробітничав як робкор із заводською багатотиражкою, входив до складу заводської літературної філії "Молодняка".

Тоді ж, у підліткові роки, в Херсоні він починає писати, захоплюється поезією, бере участь підготовці й створенні рукописного часопису "Горн", друкує вірші у заводській газеті.

1930 року А.Копштейн приїжджає до Харкова й привозить із собою низку поезій. Він мріє про літературну діяльність, про поетичне життя, про творчість і повну самовіддачу в творчості.

На початку 30-их років його вірші починають з'являтися у пресі, в часописах. На юного поета звертають увагу помітні у той час письменники — І.Кулик, П.Усенко, Л.Первомайський, С.Крижанівський.

1931 року, коли А.Копштейну було шістнадцять, він переїжджає до столиці України. У Харкові юний поет активно включається у літературний процес.

Поетична діяльність Арона Копштейна пройшла у чи не найбільш важкий для української літератури період і тривала в межах десяти років - з початку 30-их до початку 1940-го року.

Ще не так давно (років п'ятнадцять-двадцять тому) цей час — 30-ті роки ХХ століття — легендарно оспівувався в радянському суспільстві як період небувалих і нечуваних звершень, будівлі й досягнень. Нині ж він так само легендарно знищується як ера державного терору й переслідувань. Але ж окрім виокремлених соціальних характеристик це був і період звичайного життя, коли люди творили, помилялися, кохали, зраджували. І це також відбито в мистецькому русі того часу.

Арон Копштейн прожив неповних двадцять п'ять літ. За життя він написав і випустив шість поетичних книжок, виступив у двох колективних збірках (1, 16 — 17).

Специфіка художнього розвою поета полягала у тому, що з 1933-го до 1939-го його книжки або книжки з його участю виходили друком щороку, одна за однією, а 1933-го року їх вийшло дві — одноосібна й колективна.

По смерті побачило світ ще п'ять поетових збірок - "Синє море" і "Вибрані твори" (обидві — 1941), й значно пізніше - "Вибрані поезії" (1955) та "Поезії" (1966), а також у російському перекладі "Стихотворения" (1956).

Назви прижиттєвих книжок Арона Копштейна влучно передають специфіку

поетового ставлення до життя й до свого місця у ньому.

Перші збірки — "Хочемо, прагнемо, можемо" (1933) й "Харків" (1933, колективна) позначені юнацькою захопленістю всіма виявами оточуючого життя. У них немає місця сумнівам, коливанням, будь-яким ваганням. Вони пройняті беззастережним оптимізмом, романтичною поезією побуту, виробничих дій, духовних поривань, ліричних почуттів. У цих збірках закладено основні мотиви, що пройшли крізь усю творчість поета. Потім з'являлися нові мотиви, образи, але провідна тональність поезії зберігалася незмінною.

Це виразно засвідчили наступні книжки А.Копштейна - "Розмова" (1934), "Зростання" (1935, колективна), "Вулиця Щорса" (1936), "Джерело" (1937), "Держава сонця" (1938), "Радостный берег" (1939, в російському перекладі). Їхні назви — чіткі, життєстверджуючі, стислі — досить повно передають особливості поетового пафосу, мислення й стилю.

Арон Копштейн - це поет, який жив одним життям зі своїм ліричним героєм і тому майже увесь відбився у ньому. Ліричний герой якщо не альтер его поета, то принаймні його однодумець.

Провідною концептуальною рисою ліричного персонажа А.Копштейна є насиченість оптимістичною соціальною вірою. Він любить життя, тому що воно для нього є красивим і добрим, приємним і затишним, тому що не помічає темних і гірких його аспектів. Він насолоджується кожним днем, кожною миттю, як це робить маляр, коли бачить чарівний пейзаж, коли спостерігає та відчуває у своїй свідомості неповторні кольори й відтінки природи.

Ліричний герой А.Копштейна повністю й беззастережно приймає навколишні суспільні, духовні та психологічні процеси, не намагаючись їх аналізувати, а тим більше критикувати чи заперечувати. Його внутрішня позиція не тільки з граничною, але, здається, з абсолютною повнотою збігається з тими світлими, оптимістичними фарбами, епізодами, які він спостерігає довкола.

Ліричний герой не просто вірить — він вірує у те, що світ влаштований саме так, як він його бачить і сприймає, що світ не може бути іншим, ніж тим, яким він його відчуває, що усюди панують добро і краса.

У поезії "Як і завжди, цвітіння врочисто..." ліричний персонаж А.Копштейна однозначно стверджує, виражаючи сутність власного погляду на світ:

Значить, вірити можна і треба,
Що за містом - широкі поля,
Що земля обернулась на небо,
А над небом - ізнову земля.

У ліричного героя А.Копштейна не виникає жодних сумнівів у правильності організації того суспільства, у якому він живе. Ця правильність для нього є непохитною, ознакою гармонії, синонімом істини. Йому до серця ті духовні інституції, моральні канони, якими живе він і ще багато таких, як він. Для нього є щастям жити в однозначному, ясному й чітко побудованому світі:

Все розкреслене, вписане в графи,

Зрозуміле, мов перший сніг, –

з гордістю розмірковує ліричний герой у поезії "Біографія осені".

Ліричний персонаж А.Копштейна вірить, що людина – вершина природи й творець свого власного щастя, своїх перемог. У нього немає сумнівів у тому, що людина є всесильною. Її силу ліричний герой пов'язує виключно зі свідомістю. Він твердо знає (а знає тому, що вірить), що всесильна свідомість веде до такої ж всесильної волі, яка, у свою чергу, спроможна подолати будь-які перешкоди.

Поезії Арона Копштейна притаманна неабияка вольова спрямованість. Художні настрої, поривання, думки просякнuto потужним енергетизмом, у якому широко звучать авторські бажання, пристрасність, переконаність.

Ліричний герой А.Копштейна не задовольняється мінімальним – він хоче всього: бути щасливим в особистому житті, корисним друзям, приятелям, потрібним на виробництві, військовій службі. Він прагне жити для того, щоб віддавати себе іншим, щоб розвиватися в унісон із суспільством. Він може все, чого хоче й прагне.

Життя для ліричного персонажа поезії Арона Копштейна – це розмова зі своєю добою. Він сповідується їй у коханні, відданості, незмінності та незамінності етичних симпатій, переконань. Він повністю поділяє тезу про необхідність індивідуального й суспільного зростання й не уявляє, не мислить свого життя без цього зростання. Його духовним ідеалом є "вулиця Щорса", якою він рішуче крокує. Ліричний герой вірить у святість ідей революції та громадянської війни. Він уважає, що, хоча жертви були великими, вони були необхідними: без минулої крові, на його переконання, немає сьогоdnішнього та майбутнього щастя.

Ліричний герой є пристрасним прихильником світового переустрою. При цьому він не замислюється над тим, чи є в цьому потреба для всього світу. Він походить з когорти "вічних революціонерів". Для нього, його світогляду органічним є революційний пафос, у якому зосереджено енергію безкінечного руху. Він поділяє максималізм революційних гасел, тому що вони емоційні та не дозволяють жити в статиці, у спокої.

Натура ліричного персонажа постійно ініціює потребу в різноманітних змінах – як у незначних, так у помітних і кардинальних. Його душа живе, дихає перманентним розвитком, і в 30-ті роки для ліричного героя революційний процес, розпочавшись ще в позаминулому десятилітті, не припиняється. Для нього джерелом і компасом цього процесу назавжди став жовтень 1917-го.

Свідомість ліричного героя постійно осяяна непохитністю ставлення до навколишнього світу. Він переконаний, що в оточуючій реальності темні фарби можуть поширюватися лише від темних сил, які ще зустрічаються в житті, проте, на думку ліричного персонажа, вже не спроможні змінити хід історії. Він не має сумнівів, що мешкає у великій сонячній країні, як не має їх і в тому, що сонцедайність – основний і найбільший здобуток того суспільства, яке він та чимало таких, як він, будують.

У другій половині 30-их років ХХ століття ліричний герой Арона Копштейна навколо себе, навколо таких, як він, бачить переможну державу сонця, і зовсім не

замислюється над тим, а чи є ця держава насправді, чи вона – романтичний фантом його наснажених уявлень. Невипадково в останній прижиттєвій збірці Копштейна ушляхується образ Сталіна і його значення для "держави сонця".

Ліричний персонаж захоплюється масштабністю дій, організованістю й упорядкованістю суспільства, у якому проходить його життя:

Пахнуть сосни в блакитних іголках,
Коні в таборах тепло сопуть.
І спортсмени в строкатих футболках
Стадіонами вулиць ідуть.
("Як і завжди, цвітіння вродисто...")

Ліричний герой – це емоційний фотограф побуденності. Він кожен дрібничку, кожен штрих своєї доби прагне опоетизувати, подати у романтичному світлі власних безпосередніх переживань. Він неначе ходить із фотоапаратом власних вражень і робить знімки дійсності у своїй образній пам'яті.

Ліричний персонаж – юна за віком особистість. Звідси його невимушений максималізм, простота висновків, органічна експресивність, самодостатня впевненість. Молодість – рушійна сила його натури. Вона надихає його на піднесені, весняні почуття, що домінують над усіма іншими, хоча й не притлумлюють їх.

Ліричний герой А.Копштейна проживає кожен секунду як першу та єдину. Він живе сьогоднішню миттю і миттю майбутнього. Його переповнюють радісні емоції, почуття, що надають персонажеві певної екзальтованості. У збірці "Джерело", випущеній пам'ятного тридцять сьомого року, знаходимо такі характерні рядки:

Весно!
Квітень!
Юність – весно!
Рясний цвіте України!
Я пізнав твої прикмети,
Що сини твої пронесли:
Переконаність і щирість.
Повний прагнень, повний віри, —
Буду вашим я поетом,
Город, гори та долини!
("Весна" (з М.Талалаєвського))

Поет і вчений Степан Крижанівський у розвідці 1955 року писав: "Арон Копштейн був поетом-ліриком" (5 , 4). Ця теза потребує уточнення: А.Копштейн був поетом експресій, акцентованих емоційних виявів і станів, різноманітних настроєвих візерунків.

У наведеній фразі С.Крижанівського з передмови до вибраних творів Копштейна цілком раційною є думка, що основний хист поета висловив себе у суто ліричних інтонаціях. Це абсолютно слушно, оскільки художньо найсильніші вірші А.Копштейна переважно є елегійними, мінорними, тендітно-сумними. До них належать поезії "Лист",

"В середині місяця квітня...", "Винограду сині грона...", "Осінь" та інші, у яких життя поетового серця переплітається з нюансуванням душі природи.

Риси вічного мистецтва притаманні тим творам Арона Копштейна, де поет і його ліричний герой перебувають на відстані від ейфорійного соціуму, де вони живуть трепетними порухами серця, ніжними спогадами, відчуттям єдності кохання й природи.

Любов для ліричного героя пов'язана з мінорними інтонаціями. Ностальгійність почуттів до коханої, до її уявного образу, до тих місць, з якими переплетені спогади, виразно звучать у поезії "Лист". У ній відбито найвагоміші якості Копштейнкової музи – органічна задушевність, елегійна сповідальність, тремтлива мінорність, ніжна збентеженість, поетична легкість рядка.

Як живеш у розлуці, Клаво?
Я давно на Дніпрі не бував.
Від Каховки до Станіслава
Обертається пароплав.
Під кормою вода солона –
Починається вже Лиман.
Ми не їли давно пасльону,
Вже й оскоми дитинства нема.
А згадаю Широку Балку,
Сірий вечір, тужавий сніг...
Може й хороше, може й не жалко,
Що не бачились навесні.

У поезіях "Лист", "В середині місяця квітня...", "Винограду сині грона..." ліричний герой А.Копштейна живе не зовнішнім, не соціумним життям, а внутрішнім, одвічним, у якому поєднуються романтичні хвилювання серця, неповторна аурність природи, асоціативність і особистісність картин-споминів. У них виражено красу інтимних стосунків – красу неголосну, якщо не тиху, то притишену, лагідну й не гучну. Ці поезії входять до класичної спадщини української інтимної лірики, тому, розвиваючи вислів-характеристику С.Крижанівського щодо Арона Копштейна як "поета-лірика", доречно підкреслити: він був майстром інтимної поезії.

А.Копштейн – мандрівний поет і романтик мандрів. Він багато подорожував Україною, іншими республіками та краями тодішньої держави. Він не міг писати, поетично мислити без мандрів і подорожування. Вони будили його творчу натуру, підказували йому поетичні теми й мотиви. Мандрівний пафос відбито у багатьох віршах А.Копштейна. Це простежується навіть у назвах – "Місто Коростень", "Спогади про дощ у районі Садового Кільця", "Вірш про Миколаїв і Херсон", "Пісні про Одещину", "Джанкой", "За Байкалом", "Тендра", "Дніпро", "Владивосток" тощо.

Арон Копштейн любив насичувати свої твори географічною конкретикою, що була для нього одним з джерел натхнення й художності. Його поетичне світобачення було невід'ємним від місцевих і регіональних назв – селищ, річок, населених пунктів, їхніх

характерних прикмет. Він гранично конкретизовував місця поетичної дії, співвідносив із ними почуття ліричного персонажа.

При цьому поетична реальність не ставала обезвоженішою, не набувала рис сухої документалізованості, не переростала у неяскову заземленість, а навпаки, збагачувалася тональністю одухотвореності, ліричною виразністю оповідної манери.

А.Копштейн опоетизовував Україну, Грузію, Далекий Схід. Він чітко, зримо вимальовував поетичну країну, в якій жив та якою мандрував його ліричний персонаж. У цій країні були свій інтонаційний клімат, своя географічна романтика, свої благородні етичні норми, власні максималістські канони життя.

Як у художньому просторі Олександра Гріна існувала Грінландія, так у поетичному уявленні Арона Копштейна – країна романтичних сподівань і таких же романтичних дій. Красива й гармонійна країна А.Копштейна, створена ним у поезіях 30-х років ХХ століття, так само співвідносилася з оточуючою реальністю, як оповіді братів Грімм, як поетичні фантазії Гумільова, як казкові феєрії Метерлінка.

Копштейн писав захоплено, пристрасно. Він і не помітив, як його поетично-казковий світ став емоційною альтернативою реальності 30-х років. Свою музу він вбачав інтонаційно-образним продовженням, поетичною тезою оточуючої дійсності, а вона фактично стала (несподівано й несвідомо для митця) художньо-світлою антитезою драматичних 30-их років.

Створений А.Копштейном поетичний світ є певною мірою утопічним, фантастичним у своїй правильності й логічній досконалості. Поет усе своє стрімке життя шукав ідеальне місце для життя свого героя. І знайшов його – у власній романтичній поезії.

Арон Копштейн був художником легкого слова. "В нього було величезне природне чуття ритму, мелодії, — писав про нього С.Крижанівський. – Вірші поетові давались легко – він думав віршами" (5 , 6).

Ось це "думання віршами" миттєво відчувається в усьому, що і як А.Копштейн написав, — у ліричних фотознімках "з натури", пейзажних ескізах, патетичних закликах, романтичних гаслах, елегійній ритміці, невимушеній зміні ритмостилю. Кожна поетична форма була для нього органічною. Він легко переходив від традиційної елегійною тональності до аритмічної "драбинки" в стилі Маяковського.

Приснилося,
що досі ти зі мною,
Обпалюєш мене
тифозним зноєм.
Був вечір.
Сморід.
Ніч.
Вмирала мати.
Навіщо згадувати?
Не згадати...

("Я на землі осяяній лечу...")

А.Копштейн неодноразово звертався до культурної минувшини. Життя митців і мистецтва ставало часткою його художнього розвитку. Так, він змалював портрет Пушкінових останніх років (поезія "Пушкін"), створив свій парафраз на один з мотивів знаменитого "Слова про похід Ігорів" (вірш "Плач Ярославни").

Арон Копштейн прагнув установити свій духовний зв'язок з етапними творами, з подіями мистецтва минулого. Як сумлінний поет, він вбачав у ньому еталонність і намагався до неї підвестися. Діалог мистецьких культур, традицій чимало значив для його художнього розвою.

Від народження А.Копштейн був надзвичайно обдарованою поетичною особистістю. Проте він відчував, що йому не вистачає ґрунтовної літературної освіти, розумів, що вроджена талановитість не може повною мірою компенсувати відсутність глибокої версифікаційної культури, замінити потребу у вивченні секретів поетичної техніки.

Восени 1939 року молодий і вже досить резонансний поет (загалом вісім збірок у двадцять три роки; митець, твори якого перекладав класик російської поезії М.Асєєв) виїжджає до Москви навчатися у Літературному інституті ім.О.М.Горького, де разом з ним секрети письменницької справи студіювали такі у майбутньому відомі поети, як С.Наровчатов, М.Луконін, Є.Долматовський.

Проголошене А.Копштейном гасло "хочемо, прагнемо, можемо" було для нього програмою власного розвою. Він хотів, прагнув, міг робити зміни на шляху власного творчого зростання.

Нині, крізь призму ідей самоцінності особистості, мистецької неповторності, на початку ХХІ століття непросто зрозуміти, чому Арон Копштейн та інші студенти-письменники елітарного Літературного інституту добровільно вирушили на радянсько-фінську війну в складі лижного батальйону. Чи була в цьому необхідність? Для А.Копштейна, очевидно, була. Це стало для нього продовженням мандрів і романтики – необхідних умов та якостей його поетичного життя.

Чим живе поет на війні?

Розмірковує над власним художнім розвитком, оцінює свою творчість, хоче й прагне більшого від себе як від творця. У листі, що датований 28 лютого 1940 року, А.Копштейн осмислює свою попередню поезію — як лише передстартовий період. На його думку, і літературний старт, і справжні художні здобутки ще попереду, і він пише: "Передумав багато, зрозумів теж багато. Багато вже написав, але це все — заготовки, підготовка до розбігу. А будуть і розбіг й стрибок" (1, 8).

Трохи менше ніж чверть століття прожив Арон Копштейн. Він загинув у бою 4 березня 1940 року, на Суо-Ярві, Петрозаводськом напрямку. Загинув так само максималістськи, як і жив, і мислив, і писав, — рятуючи пораненого друга, поета Миколу Отраду. І обидва були вбиті снайперською кулею (1, 8).

"Вічний творчий неспокій ніколи не покидав Копштейна", — згадував Степан Крижанівський (5 , 6). Це напрочуд емна характеристика всієї постаті поета. Він

належав до тієї мистецької генерації, яка могла бути запальною, некритичною, могла помилятися, приймати експресивні й несподівані рішення, могла служити фантомам і фантомним гаслам, але вона не вміла бути спокійною і жити в спокої.

А творчість – це і є неспокій. Безкінечний неспокій серця і душі.

Література

1. Копштейн Арон: Біобібліографічний покажчик. — Херсон, 2001.
2. Копштейн А. Джерело: Поезії. — К., 1937.
3. Копштейн Арон Йосипович // Українська літературна енциклопедія: В 5-ти т. — Т.2. — К., 1990. — С.563.
4. Копштейн А. Поезії. — К., 1955.
5. Крижанівський С. Арон Копштейн // Копштейн А. Поезії. — К., 1955. — С. 3 — 14.